

**DEPARTAMENTUL DE STUDII PARLAMENTARE ȘI POLITICI UE
DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ**

**REGLEMENTĂRI PRIVIND MOTIVAREA HOTĂRÂRILOR
JUDECĂTOREȘTI ÎN STATE MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE**

Studiu documentar

FEBRUARIE 2021

Documentare și sinteză: Bogdan Constantin Mrejeru, consilier - Direcția studii și documentare legislativă

Studiul documentar poate fi accesat direct pe Intranet la pagina Direcției studii și documentare legislativă.

ABSTRACT

Motivarea unei hotărâri judecătorești nu este o problemă de volum, ci una de esență, de conținut, aceasta trebuind să fie clară, concisă și concretă, în concordanță cu probele și actele de la dosar.¹

În **România**, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că motivarea hotărârii constituie o garanție pentru părți în fața eventualei arbitrării judecătorești, precum și singurul mijloc prin care se dă posibilitatea de a se putea exercita controlul judiciar, circumscriindu-se astfel noțiunii de proces echitabil în condițiile prevăzute de *art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului*.

Prezentul studiu cu caracter documentar relevă **aspecte comparative privind motivarea hotărârilor judecătorești în state membre UE** (ex: Austria, Bulgaria, Belgia, Franța, Germania, Italia, Spania) care au luat măsuri, în special în cazurile de drept penal pentru urgentarea răspunsului judiciar. Aceste măsuri au făcut posibilă reducerea timpului dintre sancțiune și infracțiune, dar au avut un impact asupra capacității de administrare a instanței cu privire la alte categorii de cauze mai complexe, cum ar fi infracțiunile financiare și economice.

O întârziere nerezonabilă a motivării unei hotărâri judecătorești, afectează în mod substanțial, dreptul părții de a contesta hotărârea și de a obține o reexaminare, în calea de atac, eficientă și într-un *termen rezonabil*².

Sancțiunea pentru nemotivarea unei hotărâri ori prezentarea unor motive neclare, și chiar contradictorii între ele, ori cu dispozitivul are drept efect nulitatea hotărârii, fiind încălcat dreptul la un proces echitabil al părților.

¹ <https://www.juridice.ro/199425/iccj-motivarea-hotararii-judecatoresti-nu-este-o-problema-de-volum.html>

² <https://www.unbr.ro/analiza-jurisprudentei-curtii-europene-a-drepturilor-omului-privind-dreptul-la-judecarea-cauzelor-intr-un-termen-rezonabil/>

C U P R I N S

1. CONSIDERAȚII GENERALE	5
2. ASPECTE COMPARATIVE	8
AUSTRIA	12
BULGARIA	13
BELGIA	14
FRANȚA	15
GERMANIA	19
ITALIA	24
SPANIA	25

1. CONSIDERAȚII GENERALE

Reglementarea **motivării hotărârilor judecătorești**³ se bucură de prevederi legale consistente în toate legislațiile țărilor care au aderat la *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, iar conținutul dreptului la un proces echitabil în sensul autonom atribuit de Curtea Europeană a Drepturilor Omului a impus o anumită conduită pentru judecătorii și legiuitorii statelor semnatare ale Convenției, sub aspectul motivării hotărârii.⁴

Obligația de motivare impune o apreciere întotdeauna atașată de natura cauzei, de circumstanțele acesteia, stilul judiciar și tipologia actului de justiție. *Motivarea unei hotărâri* trebuie înțeleasă ca un silogism logic⁵, de natură a explica inteligibil hotărârea luată, ceea ce nu înseamnă un răspuns exhaustiv la toate argumentele aduse de parte, dar nici ignorarea lor, ci o expunere a argumentelor fundamentale, care, prin conținutul lor sunt susceptibile să influențeze soluția.

De asemenea, obligativitatea motivării hotărârilor judecătorești constituie o condiție a procesului echitabil, exigență a **art.21 alin.(3) din Constituția României** și **art.6 alin.(1) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale**. Astfel cum se reține în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în Hotărârea din 28 aprilie 2005, pronunțată în Cauza *Albina împotriva României*⁶, paragraful 30, dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 paragraful 1 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, „include printre altele dreptul părților de a prezenta observațiile pe care le consideră pertinente pentru cauza lor. Întrucât Convenția nu are drept scop garantarea unor drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete și efective (*Hotărârea Artico împotriva Italiei*, din 13 mai 1980, seria A, nr. 37, p. 16, paragraful 33⁷), acest drept nu poate fi considerat efectiv decât dacă aceste observații sunt în mod real „ascultate”, adică în mod corect examinate de către instanța sesizată.

³ Dana-Maria Diaconu - Motivarea sau justificarea hotărârii judecătorești. Când trebuie motivată hotărârea judecătorească?, Revista Universul Juridic nr.3/2019- <https://www.universuljuridic.ro/motivarea-sau-justificarea-hotararii-judecatoresti-cand-trebuie-motivata-hotararea-judecatoreasca/>

⁴ <https://lege5.ro/gratuit/gmzdemzrheya/motivarea-sau-justificarea-hotararii-judec227toresti-cand-trebuie-motivata-hotararea-judecatoreasca>

⁵ <http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=87029>

⁶ <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/66186>

⁷ <https://jurisprudencedo.com/ARTICO-c.-ITALIEI-Absenta-asistentei-unui-avocat-in-fata-Curtii-de-Casatie-in-materie-penala.html>

Altfel spus, art. 6 implică mai ales în sarcina „instanței” obligația de a proceda la un examen efectiv al mijloacelor, argumentelor și al elementelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța (*Hotărârea Perez împotriva Franței*⁸ (GC)).⁹

Avizul nr.11/2008 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor¹⁰ Europeni¹¹ (CCJE) privind calitatea hotărârilor judecătorești arată că o motivare și o analiză clare sunt cerințele fundamentale ale hotărârilor judecătorești și un aspect important al dreptului la un proces echitabil.¹²

Legislația, jurisprudența și literatura română în materia motivării hotărârii judecătorești

Codul de procedură civilă reglementează deliberarea, pronunțarea și redactarea hotărârii judecătorești astfel: "După închiderea dezbaterilor, completul de judecată deliberază în secret asupra hotărârii ce urmează să pronunțe" ([art.395](#) C. pr. civ.), luarea hotărârii se ia fie cu acordul membrilor completului de judecată [art. 397 [alin.\(1\)](#) C. pr. civ.], fie cu majoritatea membrilor completului de judecată, când unanimitatea nu poate fi realizată [art.397 [alin.\(2\)](#) C. pr. civ.], fie în complet de divergență, în cazul în care nici majoritatea nu poate fi realizată [art. 397 [alin.\(3\)](#) C. pr. civ.], iar pronunțarea hotărârii se face în ședință publică, la locul unde s-au desfășurat dezbaterile [art. 402 [alin.\(1\)](#) C. pr. civ.].

Hotărârea se redactează de judecătorul care a soluționat procesul [art.426 [alin. \(1\)](#) C. pr. civ.], iar în cazul în care unul dintre judecători sau asistenți judiciari a rămas în minoritate la deliberare, el își va redacta opinia separată, care va cuprinde expunerea considerentelor, soluția pe care a propus-o și semnătura acestuia. De asemenea, judecătorul care este de acord cu soluția, dar pentru considerente diferite, va redacta separat opinia concurentă [art.426 [alin.\(2\)](#) C. pr. civ.]. Hotărârea se va redacta și se va semna în cel mult 30 de zile de la pronunțare.

Opinia separată a judecătorului rămas în minoritate, precum și, când este cazul, opinia concurentă se redactează și se semnează în același termen [art.426 [alin.\(5\)](#) C. pr. civ.].

⁸ <https://jurisprudencedo.com/Perez-versus-Franta-Constituire-de-parte-civila-in-procesul-penal-Aplicabilitatea-art-6-CEDO.html>

⁹ <http://www.drepturile-omului.eu/news/params/post/1754723/testul-de-calitate-al-motivarii-hotararilor>

¹⁰ <https://rm.coe.int/1680747bb2>

¹¹ [https://www.csm1909.ro/306/3920/Avizul-nr.-11-\(2008\)-al-Consiliului-Consultativ-al-Judec%C4%83torilor-Europeni-\(CCJE\)-%C3%AEn-aten%C5%A3ia-Comitetului-de-Mini%C5%9Ftri-al-Consiliului-Europei-privindcalitatea-hot%C4%83r%C3%A2rilor-judec%C4%83tore%C5%9Fti-](https://www.csm1909.ro/306/3920/Avizul-nr.-11-(2008)-al-Consiliului-Consultativ-al-Judec%C4%83torilor-Europeni-(CCJE)-%C3%AEn-aten%C5%A3ia-Comitetului-de-Mini%C5%9Ftri-al-Consiliului-Europei-privindcalitatea-hot%C4%83r%C3%A2rilor-judec%C4%83tore%C5%9Fti-)

¹² <https://rm.coe.int/opinia-nr-20-2017-rolul-instantelor-in-aplicarea-uniforma-a-legii/16807c123e>

Potrivit **art.426 alin. (5) din Codul de procedura** civilă:¹³ "Hotărârea se **redactează și semnează în termen de cel mult 30 de zile de la data pronunțării, urmând ca, în cazuri temeinic motivate, acest termen să fie prelungit cu câte 30 de zile, de cel mult două ori**".¹⁴

Cu privire la modalitatea de motivare a hotărârii, Codul de procedură civilă nu conține dispoziții de detaliu, reglementând doar în [art.425](#) C. pr. civ. considerentele hotărârii, ca parte a conținutului hotărârii cuprinde "obiectul cererii și susținerile pe scurt ale părților, expunerea situației de fapt reținută de instanță pe baza probelor administrate, motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția, arătându-se atât motivele pentru care s-au admis, cât și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților". Prin urmare, motivarea hotărârii se regăsește, printre altele, în cadrul considerentelor, iar din economia codului se înțelege că motivarea se realizează efectiv cu ocazia redactării hotărârii, legiuitorul neprevăzând pentru motivare un moment distinct în cadrul "tehnologiei hotărârii judecătorești".

Codul de procedură penală cuprinde reglementări similare Codului de procedură civilă cu privire la deliberarea, pronunțarea și redactarea hotărârii judecătorești penale. Nici această reglementare nu conține dispoziții de detaliu privitoare la motivarea hotărârii, reglementând doar în [art.403](#) C. pr. pen. conținutul expunerii hotărârii penale, care cuprind motivarea soluției [în sensul specific de analiză a motivelor de fapt, la care face trimitere art. 403 alin. (1) [lit. c](#)] și "arătarea temeiurilor de drept care *justifică* soluțiile date în cauză" [în sensul art.403 alin.(1) [lit. d](#)] C. pr. pen.].

Din punct de vedere al *practicii judiciare*, motivarea unei hotărâri nu este o problemă de volum, ci una de esență, de conținut, aceasta ***trebuind să fie clară, concisă și concretă, în concordanță cu probele și actele de la dosar***. Înalta Curte a mai statuat că motivarea hotărârii constituie o garanție pentru părți în fața eventualului arbitrariu, judecătoresc, precum și singurul mijloc prin care se dă posibilitatea de a se putea exercita controlul judiciar, circumscriindu-se astfel noțiunii de proces echitabil în condițiile prevăzute de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (*Decizia nr. 3338 din 11 aprilie 2011 pronunțată în recurs de Secția civilă și de proprietate intelectuală a Înaltei Curți de Casatie și Justitie*).

Nemotivarea unei hotărâri ori prezentarea unor motive neclare, și chiar contradictorii între ele, ori cu dispozitivul se sancționează cu nulitatea hotărârii, fiind încălcat dreptul la un proces echitabil al părților.

Rațiunea (*ratio legis*) instituirii termenului prevăzut de **art.426 alin.(5) C. proc. civ.**, este atât aceea de a asigura respectarea dreptului la un proces echitabil într-un termen

¹³ https://www.juridice.ro/621020/nemotivarea-hotararii-in-termenul-fixat-de-lege-consecinte.html#_edn1

¹⁴ <https://www.juridice.ro/621020/nemotivarea-hotararii-in-termenul-fixat-de-lege-consecinte.html>

rezonabil, dar în egală măsură și pentru a asigura *previzibilitatea* desfășurării procesului, aspect de o importanță deosebită, iar aceasta nu doar din perspectiva garanției recunoscută prin art. 6 din Convenție “*Dreptul la un proces echitabil, în termen optim și **previzibil***”, ci, mai ales, din perspectiva practică.

Sub acest din urmă aspect, dat fiind faptul că, de motivarea hotărârii, depind mai multe drepturi ale părților litigante, între care, cel mai important, acela de a contesta hotărârea, iar de cele mai multe ori, termenul de exercitare a căii de atac, curge de la comunicarea hotărârii motivate, dacă ne raportăm la căile naționale de atac și, deopotrivă, atunci când se dorește exercitarea unui demers internațional (sesizarea Curții Europene, ori a altor organisme cu funcție jurisdicțională internațional).

Or, o întârziere nerezonabilă a motivării unei hotărâri judecătorești, afectează în mod substanțial, dreptul părții de a contesta hotărârea și de a obține o reexaminare, în calea de atac, eficientă și într-un termen rezonabil.

În egală măsură, predictibilitatea momentului comunicării hotărârii judecătorești sau, altfel spus, așteptarea legitimă a momentului *când* se va face comunicarea efectivă a hotărârii – act procedural subsecvent motivării – reprezintă o componentă importantă a dreptului la un proces echitabil.¹⁵

2. ASPECTE COMPARATIVE

Comisia europeană pentru eficientizarea justiției (CEPEJ) și-a stabilit drept obiectiv¹⁶ pentru sistemele judiciare: procesarea fiecărui caz într-o durată-cadru de timp optimă și cuantificabilă. CEPEJ a decis să ia în considerare durata procedurilor judiciare, observând că acesta reprezintă o prioritate în cadrul obiectivelor Consiliului Europei privind drepturile omului și supremația legii. De asemenea, pentru justițiabili acest aspect este de un interes vital.

Îmbunătățirea previzibilității cadrului temporal

Una dintre cele mai neobișnuite probleme pentru justițiabili este aceea că nu pot prezice când se vor finaliza procedurile. Intentarea unei acțiuni deseori înseamnă abordarea

¹⁵ <https://www.juridice.ro/621020/nemotivarea-hotararii-in-termenul-fixat-de-lege-consecinte.html>

¹⁶ <https://rm.coe.int/comisia-europeana-pentru-eficientizarea-justitiei-cepej-un-nou-obiecti/1680747c46>

unui proces care se așteaptă să fie îndelungat dar a cărui întindere exactă este imposibil de prezis. Astfel, justițiabilii tind să considere că impresia unui proces care nu se va mai termina niciodată se aplică tuturor cauzelor. Justițiabilii necesită procese previzibile (de la început) ca și o perioadă optimă. Totuși, trebuie notat faptul că o limită temporală predictibilă nu este în sine o limită de timp acceptabilă. Acționând în vederea unei mai bune predictibilități a cadrului temporal este așadar suplimentar acțiunii de a reduce durata temporală.¹⁷

Transparența ar trebui oferită prin publicarea datelor legate de durata proceselor pentru fiecare tip de cauze, atât la nivel național cât și la nivelul instanțelor. CEPEJ ar putea efectua analize ale motivelor întârzierilor și mai ales a remediilor ce trebuie implementate, pe baza cazuisticii privind Articolul 6.1. CEDO (durata rezonabilă), a contribuției Statelor Membre și a studiilor relevante ale Consiliului Europei.

De asemenea, calitatea profesională depinde de încrederea și autonomia acordată indivizilor în îndeplinirea atribuțiilor lor. Astfel, orice propunere referitoare la durata procedurilor judiciare trebuie elaborată cu participarea activă a celor implicați și trebuie concepută astfel încât să nu fie percepută ca o încercare de a transforma instanțele în „mașini de judecată”. Pe de altă parte, natura specifică a judiciarului nu reprezintă un argument pentru a permite perpetuarea întârzierilor. Judecătorii, procurorii, grefierii și avocații trebuie să rămână stăpâni propriului lor timp; în același timp trebuie să găsească o cale pentru a face distincție între „timp productiv” și „timp pierdut”.

În mai multe state UE¹⁸, au fost luate măsuri, în special în cazurile de drept penal pentru urgentarea răspunsului judiciar (de exemplu: pentru infracțiuni mărunte). Aceste măsuri au făcut posibilă reducerea timpului dintre sancțiune și infracțiune, dar au avut un impact asupra capacității de administrare a instanței cu privire la alte categorii de cauze mai complexe, cum ar fi infracțiunile financiare și economice. Această reducere a duratei procedurilor pentru anumite categorii de cauze nu trebuie să aibă ca rezultat un „sistem dual de justiție”: pe de o parte, justiția este împărțită rapid, cu riscul slăbirii dreptului la apărare și, pe de altă parte, justiția este în favoarea celor care au resursele materiale pentru a apela la serviciile celor mai buni avocați și să exploateze orice mecanism procedural posibil. Ca problemă de prioritate unele categorii de cauze pot fi justificate. Totodată, aceasta nu trebuie să fie niciodată rezultatul unei lipse de administrare. Obiectivul reducerii duratei procedurilor trebuie să aibă ca rezultat ca fiecare caz să fie încheiat într-o perioadă de timp optimă care să satisfacă în același timp, societatea, părțile, victimele și persoanele acuzate etc.

¹⁷ <https://rm.coe.int/comisia-europeana-pentru-eficientizarea-justitiei-cepej-un-nou-obiecti/1680747c46>

¹⁸ <https://www.coe.int/en/web/cepej/country-profiles>

Mai multe State Membre au instituit un „sistem de calitate” în cadrul organizării lor judiciare. Un astfel de sistem încorporează problema organizării interne adecvate a instanțelor, proceduri eficiente, calitatea judiciară și dorințele justițiabililor. Obiectivul principal este acela de a îmbunătăți calitatea sistemului judiciar în întregul său.¹⁹

Un număr de State membre dețin statistici²⁰ privind durata procedurilor judiciare.²¹ Cu toate acestea, aceste statistici sunt alcătuite întotdeauna folosind reguli și criterii naționale, făcând dificilă comparația. În consecință, CEPEJ a elaborat o „Schemă Pilot” combinând într-un singur chestionar o listă de întrebări elaborate pe baza unei abordări comune la diferitele aspecte ale sistemului judiciar.²² *Durata procedurilor, rata de soluționare a cauzelor și numărul de cauze pendinte* sunt indicatori standard definiți de CEPEJ.²³

Rata de soluționare a cauzelor este raportul dintre numărul de cauze soluționate și numărul de cauze noi. Indicatorul măsoară capacitatea unei instanței de a face față volumului de cauze noi. Atunci când rata de soluționare a cauzelor este de aproximativ 100 % sau mai mare înseamnă că sistemul de justiție este capabil să soluționeze cel puțin la fel de multe cauze ca numărul de cauze noi. Atunci când rata de soluționare a cauzelor este mai mică de 100 %, acest lucru înseamnă că instanțele soluționează mai puține cauze decât numărul de cauze noi.²⁴ Numărul de cauze pendinte reprezintă numărul de cauze care se află încă în curs de soluționare la sfârșitul unui exercițiu. De asemenea, acesta influențează durata lichidării stocului de cauze pendinte.

În special ca urmare a pronunțării hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza *Kudla contra Poloniei*²⁵, statele semnatare ale Convenției au reglementat la nivel național anumite *mecanisme-remediu* destinate să permită prevenirea și/sau sancționarea nerespectării exigențelor **termenului rezonabil**²⁶.

În **Portugalia**²⁷, existența unui remediu compensatoriu pentru durata excesivă a procedurii își are sorgintea în hotărârea Curții Supreme Administrative din 15 octombrie

¹⁹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/cepej_study_country_fiches_2010_to_2018.pdf.pdf

²⁰ <https://rm.coe.int/evaluation-report-part-2-english/16809fc059>, European judicial systems CEPEJ Evaluation Report, 2020 Evaluation cycle (2018 data)

²¹ https://ec.europa.eu/info/publications/cepej-studies-2019_en

²² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52020DC0306>

²³ http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:52020DC0306>

²⁵ <https://jurisprudencedo.com/Kudla-contra-Polonia-Durata-procedurii-Obligatiile-statului.html>

²⁶ <http://revistaprolege.ro/dreptul-la-un-proces-echitabil-judecarea-cauzei-intr-un-termin-rezonabil-art-6-c-e-d-o/>

²⁷ <http://arhiva-studia.law.ubbcluj.ro/articol/501>

1998, pronunțată în cauza *Pires Nino contra Portugaliei*.²⁸ În materie penală, trebuie observat că în procedura penală portugheză există termene maxime pentru fiecare fază a procedurii. Dacă aceste termene nu sunt respectate, persoana interesată poate formula o cerere de accelerare a procedurii, în considerarea căreia procurorul sau instanța pot fi obligați să îndeplinească un act procedural determinat, în interiorul unui termen fixat (**art.108-109 din Codul de procedură penală portughez**).

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a confirmat faptul că **Ungaria** dispune de un remediu efectiv pentru înlăturarea efectelor depășirii termenului rezonabil în materie penală, întrucât legea prevede posibilitatea pronunțării unei sentințe mai blânde atunci când durata procedurii a fost excesivă (cauza *Tamás Kovács contra Ungariei*).²⁹

Cu începere de la 1 ianuarie 2006, prin introducerea **S.114 A și S.114 B** în **Codul de procedură civilă** maghiar s-a prevăzut un remediu preventiv după modelul austriac confirmat în jurisprudența Holzinger. Mai exact, în caz de întârziere a procedurii partea interesată se poate adresa instanței superioare, iar aceasta poate stabili termene în interiorul cărora instanța investită cu soluționarea cauzei să fie obligată să ia anumite măsuri sau să finalizeze procedura.

În țările nordice (**Suedia, Danemarca, Finlanda**) se fac eforturi deosebite pentru asigurarea judecării cauzelor într-un termen rezonabil.³⁰ Există diverse mecanisme prin intermediul cărora se urmărește acest obiectiv: președinții instanțelor au competența de a fixa termene-limită și de a ordona măsuri de ameliorare a duratei procedurii; justițiabilii se pot adresa *ombudsman*-ului și/sau Ministerului Justiției pentru a reclama durata nerezonabilă a procedurii; în materie penală, depășirea termenului rezonabil este sancționată de obicei cu reducerea sau înlăturarea pedepsei pronunțate, reparațiile pecuniare reprezentând însă o alternativă; în materie civilă, modalitatea de reparare a prejudiciului cauzat prin depășirea termenului rezonabil o constituie acordarea unor despăgubiri bănești; în general criteriile de evaluare a rezonabilității și a cuantumului despăgubirilor sunt cele care decurg din jurisprudența europeană, ele fiind aplicate de instanțele naționale și prezentate pe larg în diverse reglementări elaborate de ministerele de justiție.

În cele ce urmează vom prezenta aspecte de legislație comparată privind *motivarea hotărârilor judecătorești în state membre UE*.

²⁸ <http://revistaprolege.ro/dreptul-la-un-proces-echitabil-judecarea-cauzei-intr-un-termen-rezonabil-art-6-c-e-d-o/>

²⁹ <http://arhiva-studia.law.ubbcluj.ro/articol/501>

³⁰ http://arhiva-studia.law.ubbcluj.ro/articol/501#_edn187

AUSTRIA

În Austria, atât **în materie civilă**, cât și **în materie administrativă**, s-a prevăzut posibilitatea ca partea interesată să se poată adresa instanței superioare, solicitând acesteia să fixeze un termen în care instanța investită cu soluționarea cauzei să fie obligată să îndeplinească acte procedurale de natură să accelereze soluționarea cauzei.³¹

Astfel, potrivit **art.91 din legea austriacă referitoare la organizarea judiciară** (*Gerichtsorganisationsgesetz*³²), în vigoare de la 1 ianuarie 1990, modificată și completată, dacă o instanță întârzie efectuarea unui act procedural, stabilirea unui termen, desfășurarea ședinței publice, numirea unui expert sau **luarea unei hotărâri**, orice parte poate solicita instanței superioare fixarea unui termen pentru efectuarea acestor acte de procedură. Dacă instanța „culpabilă”, la care se depune cererea, îndeplinește toate actele în cauză în termen de 4 săptămâni și informează partea despre acest lucru, în principiu cererea este considerată soluționată. Plângerea este analizată de un complet de 3 judecători de la instanța superioară, iar o eventuală hotărâre de respingere poate fi atacată cu recurs.

În același sens, **art.73 din legea generală privind procedura administrativă** (*Allegemeiness Verwaltungsverfahrensgesetz*³³), fondat pe art.132³⁴ din Constituția³⁵ austriacă, dispune că atunci când o instanță nu s-a pronunțat într-un interval de 6 luni, oricare dintre părți poate cere desesizarea acestei instanțe în favoarea unei instanțe superioare sau a Curții Supreme Administrative. Instanța superioară poate să ordone instanței investite inițial soluționarea cauzei în maxim 8 săptămâni sau, în cazul în care situația persistă, se poate substitui instanței investite inițial și poate soluționa cauza în fond.

Remediile menționate mai sus sunt aplicabile și în materie penală.

BULGARIA

Bulgaria și-a propus, de asemenea, să remedieze posibila depășire a termenului rezonabil al proceselor prin mai multe mijloace: aplicarea directă a Convenției în dreptul bulgar; introducerea așa-numitei „plângeri cu privire la întârzieri”, prevăzută de **art. 255 și**

³¹ <http://arhiva-studia.law.ubbcluj.ro/articol/501>

³² <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000009>

³³ <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10005221&FassungVom=1991-01-31>

³⁴ Complaint because of violation of the duty of decision-making by administrative authorities, including the independent administrative tribunals can be brought by someone, who, as a party was entitled to claim the fulfillment of the decision-making duty; this does not apply to private suits and to financial penal matters.

³⁵ <https://constitutionnet.org/sites/default/files/Austria%20FULL%20Constitution.pdf>

art.257 din Codul de procedură³⁶ civilă³⁷ în temeiul căreia partea interesată se putea adresa președintelui instanței superioare în caz de întârziere nejustificată a soluționării cauzei, iar acesta avea posibilitatea de a da instrucțiuni obligatorii instanței învestite cu soluționarea cauzei; posibilitatea de a formula memorii și plângeri adresate Curții Supreme Administrative și Ministerului Justiției.³⁸

Conform **art.305 din Codul de procedură penală**³⁹: (1) *sentința se emite în numele poporului. (2) Partea introductivă a sentinței indică: data emiterii acesteia; instanța, numele membrilor completului, grefierul de ședință și procurorul; cazul în care este emisă sentința; numele inculpatului și infracțiunea pentru care a fost adusă acuzația. (3) Motivarea trebuie să indice circumstanțele stabilite, pe baza cărora au fost admise mijloacele de probă și care sunt considerentele juridice ale deciziei luate. În cazul unor contradicții privind probele, sunt expuse considerații de ce unele dintre ele sunt acceptate, iar altele sunt respinse.*

În privința unui termen pentru stabilirea motivării sentinței, **art.308 Cod procedură penală** prevede că: (1) Motivările pot fi pregătite și după anunțarea sentinței, dar nu mai târziu de 15 zile. (2) (Modificat, SG nr. 63/2017, începând cu 05.11.2017) În cazurile care constituie complexitate de fapt sau de drept, motivarea poate fi pregătită și după anunțarea sentinței, dar nu mai târziu de 60 de zile.

BELGIA

Principiul **motivării hotărârilor**⁴⁰ **judecătorești**⁴¹ este consacrat în **art.149 din** **Constitutie**⁴² care prevede că: „toate hotărârile sunt motivate. Se pronunță în sedinta

³⁶ **Articles 255-257 of the new Civil Procedure Code**, which superseded Article 217a of the 1952 Code, were inspired by Austrian law and provide as follows: **Article 255 – Request for fixing of time-limit in the event of delay**

“1. Where the court does not take a procedural step in due time, a party may, at any stage of the proceedings, make a request for an appropriate time-limit to be fixed for that procedural step to be taken.

2. The request shall be filed with that court for onward transmission to the higher court. The court examining the case shall immediately forward the request to the higher court together with its opinion."

³⁷ <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-104698%22%7D>

³⁸ <http://documents1.worldbank.org/curated/en/110391468197393347/pdf/100933-WP-P156952-PUBLIC-Box393246B-Bulgaria-Jud-Performance-Caseload-Expend-Review-final.pdf>

³⁹ <https://www.lex.bg/bq/laws/ldoc/2135512224>

⁴⁰ Le principe de motivation des jugements est inscrit dans la plus haute loi: la Constitution belge énonce en effet dans son article 149 que « tout jugement est motivé. Il est prononcé en audience publique ».

⁴¹ <https://www.justice-en-ligne.be/Le-juge-face-a-l-obligation-de>

⁴²http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lq.pl?language=fr&la=F&cn=1994021730&table_name=loi

publică”.⁴³ Această prevedere stabilește importanța fundamentală a acestui drept și a acestei obligații corolare.

Codul judiciar belgian⁴⁴ (*Partea a-IV a privind procedura civilă*) arată în **art.780**⁴⁵ că „hotărârea conține, sub sancțiunea nulității: [...] 3 ° [...] răspunsul la concluziile sau argumentele părților”. Încă o dată, sancțiunea nulității confirmă importanța care este recunoscută pentru ca justițiabilul să fie ascultat în argumentele sale și să aibă o explicație cu privire la decizia luată.⁴⁶

Prin **decizia din 8 iunie 2011** Curtea de Casație⁴⁷ a dispus motivarea tuturor sentințelor și ordonanțelor în materie penală⁴⁸ în baza respectării dreptului la un proces echitabil⁴⁹ (*art.6 din Convenția europeană a drepturilor omului*).

În cadrul motivării, judecătorul nu trebuie să răspundă la fiecare punct sau la fiecare fapt invocat de către părți, nici la mijloacele care ar fi invocate doar verbal; pe de altă parte, el trebuie să își justifice raționamentul și să explice motivele pentru care respinge un astfel de raționament juridic și / sau pentru care acceptă un alt raționament inclus în concluziile scrise. Dacă judecătorul nu poate substitui o parte prin ridicarea unui nou temei juridic, pe de altă parte, dacă este necesar, poate să reclasifice temeiul juridic al unui raționament dar va trebui să audieze din nou părțile în cadrul procesului, astfel încât acestea să își poată

⁴³ **Art. 149.** Tout jugement est motivé. [1 Il est rendu public selon les modalités fixées par la loi. En matière pénale, son dispositif est prononcé en audience publique.]¹

⁴⁴ Quatrième partie : DE LA PROCEDURE CIVILE

⁴⁵ http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&table_name=loi&cn=1967101004

⁴⁶ Le Code judiciaire donne déjà une réponse dans son article 780, qui dispose que « le jugement contient, à peine de nullité : [...] 3° [...] la réponse aux conclusions ou moyens des parties ». À nouveau, la sanction de la nullité confirme l'importance qui est reconnue au justiciable d'être entendu dans ses moyens et d'avoir une explication quant à la décision qui est prise. L'article 780 du Code judiciaire définit donc cette obligation de motiver comme étant la réponse aux conclusions et moyens des parties.

⁴⁷ N° 391 2e ch. — 8 juin 2011 (RG P.11.0570.F) -

https://justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/pas_2011_06_07_08.pdf

⁴⁸ Par un arrêt du 8 juin 2011, la Cour de cassation de Belgique a précisé l'obligation qu'ont les juridictions pénales de motiver leurs jugements et arrêts: il décide que « [l]e droit à un procès équitable garanti par l'article 6.1 de la Convention européenne des droits de l'homme] implique que la décision rendue sur l'action publique mette en avant les considérations ayant convaincu le juge de la culpabilité ou de l'innocence du prévenu et qu'elle indique au moins les principales raisons pour lesquelles la prévention a été déclarée établie ou non » ; cet arrêt poursuit en considérant que « [l]a motivation qu'implique le droit à un procès équitable est requise même en l'absence de conclusions » (on appelle « conclusions » des parties l'acte écrit, remis au juge et aux autres parties, dans lequel elles énoncent leur argumentation, en fait et en droit).

⁴⁹ Droit au procès équitable – Motivation de la condamnation en l'absence de conclusions - Arrêt du 8 juin 2011 (P.11.0570.F) et les conclusions de M. l'avocat général D. Vandermeersch, <https://justice.belgium.be/sites/default/files/downloads/cass2011fr.pdf>

exprima un punct de vedere asupra acestei noi calificări propuse, ale cărei consecințe juridice pot fi diferite.

FRANȚA

Obligația de a explica motivele hotărârilor judecătorești îndeplinește un triplu scop. Ea impune ca judecătorul să raționeze legal, adică să compare legea și faptele deduse judecății.⁵⁰ Motivarea constituie pentru litigant garanția că pretențiile și mijloacele sale de probă au fost examinate în mod serios și corect. Aceasta reprezintă, de asemenea, o garanție împotriva arbitrariului judecătorului sau a parțialității acestuia.

În dreptul pozitiv, principiul motivării rezultă din **art.455 din Codul de procedură civilă** care prevede, pur și simplu, că „hotărârea trebuie motivată”. Deși este rezultatul unui text cu caracter de reglementare (comparativ cu **articolul L.9 din Codul de justiție administrativă**⁵¹), obligația de motivare are, fără îndoială, o valoare mai mare, deoarece Consiliul Constituțional și Curtea Europeană a Drepturilor Omului au consacrat acest lucru.

Motivarea are un caracter general. Obligația de motivare se aplică, fără discriminare și cu unele excepții, tuturor hotărârilor judecătorești. Prin urmare, trebuie justificate hotărârile litigioase, precum deciziile pronunțate în materie neobligatorie, hotărârile privind prejudecare fondului și hotărârile care se pronunță asupra fondului, hotărârile în primă instanță, precum și cele pronunțate în ultimă instanță.

Nu se face nicio distincție în funcție de faptul dacă hotărârea este contradictorie sau se consideră contradictorie sau dacă a fost pronunțată în mod implicit.

Prezența părților nu are niciun efect asupra cerinței de motivare, iar Curtea de Casație cenzurează în mod regulat, în conformitate cu **art.472 din Codul de procedură civilă**, hotărârile care deduc din absența pârâtului o acordare la pretențiile reclamantului, soluția fiind valabilă atât în prima instanță, cât și în apel.⁵²

Există puține excepții legale de la obligația de motivare. Drept exemplu, pot fi enumerate hotărârea de adopție sau anumite decizii pronunțate în materie de divorț. Ar

⁵⁰https://www.courdecassation.fr/publications_26/rapport_annuel_36/rapport_2010_3866/etude_droit_3872/e_droit_3873/obligation_se_justifier_expliquer_3875/obligation_motivation_19404.html

⁵¹ Les jugements sont motivés. - <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000006449163/2001-01-01/>

⁵²https://www.courdecassation.fr/publications_26/rapport_annuel_36/rapport_2010_3866/etude_droit_3872/e_droit_3873/obligation_se_justifier_expliquer_3875/obligation_motivation_19404.html

trebui, de asemenea, să menționăm dispozițiile **art.955 din Codul de procedură civilă**⁵³, conform căruia, atunci când confirmă o hotărâre, se consideră că instanța de apel a confirmat motivele acestei hotărâri care nu sunt contrare propriei sale hotărâri. Acest text, care conține o prezumție de raționament, permite Curții de Casație să profite de motivările primilor judecători pentru a completa un raționament insuficient sau defectuos al unei hotărâri care face obiectul unui recurs.

Cu toate acestea, nu trebuie să fie înțeles ca instituind o dispensă de motivare, adică de la reexaminarea cauzei, care este specifică contestației. Mai frecvente sunt cazurile în care jurisprudența scutește judecătorii de obligația de motivare. Astfel, Curtea de Casație judecă, în materie de ordonanțe atunci când emite o ordonanță de plată, în conformitate cu **art.1409 din Codul de procedură civilă** care nu impune judecătorului obligația de a justifica decizia sa.

Potrivit **art.458 alineatul (1) din Codul de procedură civilă**, ceea ce este prevăzut la articolul 455, în special obligația de a justifica hotărârea, trebuie respectat sub sancțiunea nulității.

Conform **art.450 din Codul de procedură civilă francez**⁵⁴: dacă sentința nu este pronunțată în ședință publică, pronunțarea este amânată pentru o deliberare mai amplă la o dată pe care președintele completului de judecată o va stabili și comunica părților. El poate comunica în timpul dezbaterilor faptul că nu va pronunța hotărârea în ședința de judecată ci o va transmite grefei instanței.

Potrivit **art.455 din Codul de procedură civilă**⁵⁵, **hotărârea judecătorească trebuie motivată**⁵⁶ iar judecătorul va prezenta sentința sub forma de dispozitiv⁵⁷.

De asemenea, sentința poate fi transmisă pe support de hârtie ori în format electronic prin utilizarea semnăturii electronice de către judecător și grefierul de ședință. (**art.456 din Codul de procedură civilă**)⁵⁸

⁵³ **Article 955** - Lorsqu'elle confirme un jugement, la cour est réputée avoir adopté les motifs de ce jugement qui ne sont pas contraires aux siens.

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000006165201/2017-05-11/#LEGISCTA000006165201 Modifié par Décret 79-941 1979-11-07 art. 11 et 16 JORF 9 novembre 1979 en vigueur le 1er janvier 1980

⁵⁴ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000006165201/2017-05-11/#LEGISCTA000006165201

⁵⁵ L'obligation de motivation des décisions de justice constitue une règle essentielle du procès civil dont le principe résulte de l'article 455 du code de procédure civile selon lequel « le jugement doit être motivé »

⁵⁶ https://www.courdecassation.fr/publications_26/rapport_annuel_36/rapport_2010_3866/etude_droit_3872/e_droit_3873/obligation_se_justifier_expliquer_3875/obligation_motivation_19404.html

⁵⁷ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000033201797/2017-05-11

⁵⁸ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000033201797/2017-05-11

În materie penală, **art.485 alin.1 din Codul pe procedură penală**⁵⁹ prevede că; toate hotărârile trebuie să fie motivate⁶⁰ și să aibă un dispozitiv.⁶¹

De asemenea, **art.593 din Codul de procedură penală** prevede că „ordonanțele și hotărârile definitive sunt declarate nule dacă nu conțin motivări sau dacă motivările lor sunt insuficiente și nu permit Curții de Casație să își exercite controlul și să recunoască dacă legea a fost respectată în dispozitiv”. În conformitate cu acest text, secția penală a Curții de Casație, care controlează existența și calitatea motivărilor deciziilor instanțelor penale, cenzurează acele decizii care suferă de o insuficiență sau o contradicție în motivare.

După cum a subliniat Consiliul consultativ al judecătorilor europeni (CCJE) în *Avizul său nr.11 / 2008* în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la calitatea deciziilor judecătorești, „motivarea nu numai că permite o mai bună înțelegere și acceptare a deciziei de către litigant, dar este mai presus de toate o garanție împotriva arbitrariului. Pe de o parte, obligă judecătorul să îndeplinească mijloacele de apărare ale părților și să specifice elementele care justifică decizia sa și o fac conformă cu legea și, pe de altă parte, permite înțelegerea funcționării justiției în societate.”

Doctrina franceză distinge 2 tipuri de motivări pentru deciziile penale: *motivarea generală* și *motivarea specială*. Cerința de a expune motivele deciziilor penale implică, de asemenea, obligația de a răspunde la cererile scrise sau la cererile depuse în mod regulat, precum și la cererile orale și la cererile menționate în notele de audiere (articolele 458 și 459 din Codul de procedură penală). S-a observat că judecătorilor li se cere doar să răspundă la capetele peremptorii ale cererilor scrise în fața lor și că nu li se cere să răspundă la un argument irelevant și nici să intre în detaliile explicațiilor furnizate.

Unele decizii pot fi motivate numai în ceea ce privește criteriile stabilite de lege. Mai multe dispoziții penale impun o motivare specială pentru detenția preventivă. Astfel, **art.137-3 din Codul de procedură penală**⁶² impune jurisdicțiilor care dispun sau prelungesc arestul

⁵⁹https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000024497033/#:~:text=Tout%20jugement%20doit%20contenir%20des,appliqu%C3%A9s%2C%20et%20les%20condamnations%20civiles.

⁶⁰ Tout jugement doit contenir des motifs et un dispositif. Les motifs constituent la base de la décision. Le dispositif énonce les infractions dont les personnes citées sont déclarées coupables ou responsables ainsi que la peine, les textes de loi appliqués, et les condamnations civiles.

Il est donné lecture du jugement par le président ou par l'un des juges; cette lecture peut être limitée au dispositif. Dans le cas prévu par l'alinéa premier de l'article 398, elle peut être faite même en l'absence des autres magistrats du siège.

⁶¹https://www.courdecassation.fr/publications_26/rapport_annuel_36/rapport_2010_3866/etude_droit_3872/e_droit_3873/obligation_se_justifier_expliquer_3875/obligation_motivation_19404.html

⁶² <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGIARTI000038312144/2019-06-01/#:~:text=Le%20juge%20des%20libert%C3%A9s%20et%20de%20la%20d%C3%A9tention%20statue%20>

preventiv sau resping o cerere de eliberare să pronunțe o decizie, inclusiv declararea considerațiilor legale și de fapt privind caracterul insuficient al obligațiilor controlului judiciar și motivul reținerii prin referire numai la dispozițiile articolelor 143-1 și 144 din Codul de procedură penală. Controlul judiciar, care constituie o măsură restrictivă a drepturilor impuse unei persoane presupuse nevinovate, poate fi dispus doar, în condițiile art.137 din Codul de procedură penală, „din cauza necesităților anchetei sau ca măsură de siguranță.

Reglementarea franceză pe baza căreia Curtea Europeană admite în prezent că există un remediu efectiv atunci când se depășește durata rezonabilă a procedurii, remediu compensatoriu, este reprezentată de dispozițiile **art. L.781-1 din Codul de organizare judiciară**⁶³: „*Statul este ținut să repare prejudiciul cauzat prin funcționarea defectuoasă a serviciului public al justiției. Răspunderea nu este angajată decât de o culpă gravă sau de o denegare de justiție*“. Pornind de la acest text, instanțele franceze au admis, în special după pronunțarea hotărârii în afacerea *Kudla*, angajarea răspunderii delictuale a statului pentru situațiile în care se depășește un termen rezonabil al procedurii.

GERMANIA

Motivarea hotărârilor judecătorești pronunțate este o obligație legală pentru judecătorul german.⁶⁴ **Art.34 din Codul de procedură penală german**⁶⁵ (*Strafprozessordnung*, denumit în continuare „**StPO**”) este explicit în acest sens: „deciziile împotriva cărora se poate exercita o cale de atac, precum și cele care resping o cerere trebuie să fie motivate”. Pentru 2 categorii de decizii penale, legea specifică conținutul motivației așteptate. Prin urmare, **hotărârea penală** (*Strafurteil*), care poate fi definită ca o decizie pronunțată de o instanță în urma unei audieri orale și publice și care îndeplinește cerințe formale specifice, **trebuie motivată în conformitate cu prevederile art.267 StPO**⁶⁶. Rezultă din această dispoziție că toate hotărârile trebuie motivate, chiar dacă sunt pronunțate în ultimă instanță. Prin urmare, obligația de motivare se referă și la hotărârile pronunțate de cea mai înaltă instanță judecătorească în materie penală din Germania, Curtea Federală de Justiție (*Bundesgerichtshof*).

[par%20ordonnance%20motiv%C3%A9.&text=Dans%20tous%20les%20cas%2C%20l,au%20dossier%20de%20la%20proc%C3%A9dure.](https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071164/LEGISCTA000006120211/1978-03-18/#LEGISCTA000006120211)

⁶³ https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071164/LEGISCTA000006120211/1978-03-18/#LEGISCTA000006120211

⁶⁴ <https://www.cairn.info/revue-les-cahiers-de-la-justice-2014-4-page-619.htm>

⁶⁵ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html#p0166

⁶⁶ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html#p1872

În ceea ce privește mandatul de arestare (*Haftbefehl*), care stă la baza arestării preventive a unei persoane suspectate că a comis o infracțiune, acesta trebuie să îndeplinească cerințele de motivare specificate în **art.114 StPO**⁶⁷.

Doctrina germană recunoaște mai multe obiective ale obligației de motivare. Aceasta trebuie să arate mai presus de toate justițiabililor că legea a fost aplicată, că justiția a fost îndeplinită nu în mod arbitrar, ci în considerarea elementelor și argumentelor de drept. Motivarea permite, de asemenea, participanților la proces care au dreptul să facă apel împotriva hotărârii - procuror și părți- să evalueze dacă este relevant să se exercite căile de atac sau pot fi mulțumiți de decizia luată. Acest aspect este important pentru determinarea sferei de aplicare a obligației de motivare formulată în **art.34 StPO** (obligația se aplică în special „deciziilor împotriva cărora se poate face recurs”) și deoarece conținutul legal al motivării obligatorii este redus atunci când persoanele cu drept de apel au renunțat la exercițiu.

De asemenea, apare necesitatea ca instanța superioară să cunoască elementele luate în considerare de primii judecători și să aprecieze raționamentul pe care l-au urmat pentru a ajunge la verdict. Pentru această instanță, motivele hotărârii atacate constituie de fapt o lucrare esențială. În cele din urmă, motivația oferă autorității competente posibilitatea să aplice hotărârile pentru tratamentul persoanei condamnate.

Art.267 StPO, care reglementează conținutul motivărilor hotărârilor penale, distinge în funcție de faptul dacă este vorba de o hotărâre de condamnare (paragrafele I-IV și paragraful VI) sau de achitare (paragraful V).

Astfel, *art.267 StPO* arată următoarele:

I.Când învinuitul este condamnat, motivarea trebuie să menționeze faptele considerate a fi probate din care rezultă că elementele care constituie infracțiunea sunt caracterizate. În măsura în care dovezile sunt deduse din alte fapte, aceste fapte trebuie de asemenea menționate. În ceea ce privește detaliile, acestea pot fi menționate la considerentele din dosar.

II. Dacă s-a susținut în timpul ședinței că, circumstanțele specifice prevăzute de lege care exclud, diminuează sau măresc răspunderea penală ar trebui păstrate, motivarea trebuie să clarifice dacă aceste circumstanțe sunt considerate stabilite sau nu.

III.Motivarea hotărârii penale trebuie să se refere la legea penală care se aplică și să indice circumstanțele care au fost decisive pentru luarea sentinței. În cazul în care legea face ca atenuarea pedepsei să depindă de existența unui caz mai puțin grav, motivarea trebuie să arate de ce aceste circumstanțe sunt admise sau de ce au fost respinse în urma

⁶⁷ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html#p0985

unei cereri formulate în acest sens în timpul audierii; (...). Motivarea trebuie să indice, de asemenea, de ce un caz cu o gravitate deosebită nu este acceptat atunci când sunt îndeplinite condițiile conform cărora un astfel de caz este în general constituit în conformitate cu legea penală; dacă aceste condiții nu sunt îndeplinite, dar se păstrează totuși un caz de o gravitate deosebită, a doua teză [a acestui paragraf] se aplică *mutatis mutandis*. Motivarea hotărârii trebuie să indice, de asemenea, motivul pentru care suspendarea executării pedepsei nu a fost reținută sau nu a fost reținută în urma unei cereri formulate în acest sens în timpul ședinței; (...). Dacă o procedură bazată pe un acord între instanță și persoanele implicate în proces a precedat hotărârea, aceasta trebuie menționată și în motivarea hotărârii.⁶⁸

Practica judiciară germană a dezvoltat o schemă analitică special concepută pentru a structura partea din hotărâre intitulată „motive” (*Gründe*). Astfel, această parte este întotdeauna împărțită în 5 secțiuni care sunt, în ordinea indicată:

1. *Datele personale*: acestea includ o scurtă prezentare a persoanei acuzate (situație personală și familială, pregătire educațională și profesională, condamnări anterioare, dacă este cazul).

2. *Constatări*: sunt descrise faptele pe care instanța le acceptă drept adevărate după administrarea probelor. Această secțiune delimitează astfel situația de fapt pe baza căreia judecătorul va pronunța sentința. Toate elementele care vor fi utilizate pentru calificarea juridică a faptelor, atât din punct de vedere material (acte comise în mod obiectiv), cât și psihologice (starea de spirit în care se afla persoana), trebuie enumerate aici.

3. *Administrarea probelor*: în această secțiune, instanța trebuie să explice modul în care s-a convins de comiterea faptelor reținute - și menționate în secțiunea anterioară - împotriva persoanei acuzate, având în vedere declarațiile acestei persoane și alte dovezi furnizate, precum mărturii sau documente autentice.

4. *Încadrarea juridică*: se realizează acestei prin reamintirea dispozitivului hotărârii - adică verdictul de condamnare, care a fost dat la începutul deciziei. În această secțiune se realizează calificarea juridică a faptelor, care permite judecătorului să afirme că prin comportamentul persoanei a fost încălcată legea penală. Celelalte elemente necesare pronunțării sentinței - nelegalitatea comportamentului (*Rechtswidrigkeit*) și vinovăția persoanei (*Schuld*) sunt prezentate și clarificate legal.

5. *Consecințele juridice ale infracțiunii*: judecătorul explică în cele din urmă alegerea pedepsei (privarea de libertate; amendă etc.), quantumul reținut (numărul de luni sau ani; valoarea amenzii), pronunțarea - sau absența pronunțării - a suspendării executării pedepsei și, în cele din urmă și, dacă este necesar, pronunțarea - sau absența pronunțării - a unei măsuri de siguranță paragraful VI din art.267 StPO).

⁶⁸ <https://www.cairn.info/revue-les-cahiers-de-la-justice-2014-4-page-619.htm#pa10>

De la aceste cerințe destul de restrictive pot exista derogări conform prevederilor **paragrafului IV din art.267 StPO**, care reduc conținutul legal al motivării hotărârii de condamnare atunci când participanții la proces care au dreptul de apel renunță la exercitarea acestuia. În acest caz, este suficient pentru judecător „de a menționa faptele dovedite din care sunt deduse elementele constitutive ale infracțiunii, precum și legea penală aplicată”. Paragraful IV al art.267 StPO prevede, de asemenea, că o hotărâre de condamnare care are ca rezultat pronunțarea unor pedepse scăzute în ierarhia penală (amendă, eventual însoțită de o măsură care determină retragerea permisului de conducere sau avertisment cu rezervă de pedeapsă) se poate lua, pentru prezentarea faptelor considerate dovedite prin ordonanță penală (*Strafbefehl*). Ordonanța penală este o formă de hotărâre simplificată supusă recursului. Pentru restul conținutului motivării, „instanța stabilește la propria sa apreciere, ținând seama de circumstanțele cazului”.⁶⁹

Nerespectarea regulilor referitoare la motivarea hotărârii este supusă sancțiunii. Acest lucru rezultă din anularea hotărârilor judecătorești care nu sunt motivate sau insuficient motivate în cadrul exercitării dreptului de apel (*Berufung*), dar și al recursului în casare (*Revizuire*). Formularea acestui ultim recurs este cu siguranță limitată, conform legii, la cazurile în care hotărârea se bazează pe o încălcarea vădită a legii (**art. 337 StPO**). Dar codul de procedură penală specifică, de asemenea, că „o hotărâre care nu este motivată trebuie considerată nelegală (**art. 338 VII StPO**). Pentru cazuri mai puțin clare de motivări incomplete, jurisprudența admite în general că hotărârea insuficient motivată trebuie anulată.

Comunicarea motivării către părți

Motivarea hotărârii nu este doar o chestiune de redactare scrisă. De la momentul pronunțării hotărârii, decizia trebuie motivată. **Art.268 StPO** prevede că „hotărârea este pronunțată prin citirea dispozitivului și comunicarea motivelor” și marchează astfel o opoziție la reglementarea legală a procedurilor civile, care se mulțumește să solicite doar citirea dispozitivului și lasă judecătorului alegerea de a motiva sau nu hotărârea (**art.311⁷⁰ III din Codul de procedură civilă – Zivilprozessordnung⁷¹**).

În caz de discrepanță între motivarea orală și motivarea scrisă a unei hotărâri penale, cea de-a doua este cea care contează, prima putând fi considerată provizorie. Prin urmare, nu este necesar să se introducă o contestație pe baza unei astfel de discrepanțe. De

⁶⁹ <https://www.cairn.info/revue-les-cahiers-de-la-justice-2014-4-page-619.htm>

⁷⁰ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p1166

⁷¹ [https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/_311.html#:~:text=\(1\)%20Das%20Urteil%20ergeht%20im,durch%20Vorlesung%20der%20Urteilsformel%20verk%C3%BCndet.&text=\(4\)%20Wird%20das%20Urteil%20nicht,anderen%20Mitglieder%20des%20Prozessgerichts%20verk%C3%BCnden.](https://www.gesetze-im-internet.de/zpo/_311.html#:~:text=(1)%20Das%20Urteil%20ergeht%20im,durch%20Vorlesung%20der%20Urteilsformel%20verk%C3%BCndet.&text=(4)%20Wird%20das%20Urteil%20nicht,anderen%20Mitglieder%20des%20Prozessgerichts%20verk%C3%BCnden.)

asemenea, deși este prevăzută de lege, comunicarea orală a motivării nu este considerată o parte esențială a hotărârii.

Art.268 StPO precizează că „motivările (*în materie penală*) sunt comunicate fie prin citirea lor integrală, fie prin prezentarea orală a părții principale a conținutului lor.” În practică, se întâmplă rar ca motivările să fie citite. Acestea sunt cel mai adesea prezentate oral într-o manieră standard - care este o formă de comunicare mai accesibilă pentru justițiabili. Chiar și atunci când pronunțarea hotărârii nu are loc imediat după ședință, ci este amânată pentru o dată ulterioară - **cel târziu în a 11 zi după încheierea ședinței**⁷² conform **art.268 III StPO**⁷³, - motivarea hotărârii, pe care legea recomandă judecătorului să o stabilească în scris înainte de pronunțare (**art.268 IV StPO**), poate fi prezentată oral fără a fi citită. Legea impune, de asemenea, judecătorului să citească dispozitivul înainte de a prezenta motivele, pentru a evita ca persoana vizată de hotărâre să aștepte explicația motivelor.

În **materie civilă**, o hotărâre pronunțată la ședința la care procedura judecătorească este declarată încheiată va fi transmisă ca un document complet grefei instanței înainte de expirarea a 3 săptămâni, calculate de la data la care a fost pronunțată hotărârea. Dacă, în mod excepțional, acest lucru nu este posibil, hotărârea trebuie transmisă grefei instanței, semnată de judecători, fără ca secțiunea să abordeze faptele și fondul cauzei și fără motivele pe care se întemeiază hotărârea. În acest caz, secțiunea care tratează faptele și fondul cauzei și motivele care stau la baza hotărârii vor fi pregătite la scurt timp după aceea, vor fi semnate separat de judecători și vor fi transmise grefei instanței (**art.315 alin.2 din Codul de procedură civilă**⁷⁴ german).

Importanța mai redusă acordată de lege motivărilor orale ale hotărârilor judecătorești comparativ cu motivările scrise nu limitează semnificația motivărilor orale. În practică, persoana condamnată aude motivarea înainte de a o citi⁷⁵, și își formează prima ei impresie

⁷² (3) The judgment shall be pronounced at the end of the hearing. It must be pronounced no later than on the eleventh day thereafter, or else the main hearing is to be recommenced. Section 229 (3), (4) sentence 2 and (5) shall apply accordingly.

⁷³ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html#p1872

⁷⁴ **Section 315 Signature by judges:** (2) A ruling pronounced at the hearing at which the court proceedings are declared terminated shall be forwarded as a completely worded document to the court registry prior to the expiry of three (3) weeks, calculated from the date on which the ruling was pronounced. Should, as an exception, this not be possible, the judgment is to be forwarded to the court registry, signed by the judges, without the section addressing the facts and the merits of the case and without the reasons on which the ruling is based. In such event, the section addressing the facts and the merits of the case and the reasons on which the ruling is based shall be prepared shortly thereafter, shall be signed separately by the judges, and shall be forwarded to the court registry - https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p1166

⁷⁵ Gerhard Hammerstein, « Der öffentliche Tadel. Über die mündliche Urteilsbegründung im Strafprozess », *Festschrift für Karl Beusch zum 68. Geburtstag*, Berlin, Walter de Gruyter, 1993, p. 351-359 - <https://www.cairn.info/revue-les-cahiers-de-la-justice-2014-4-page-619.htm>

- iar, în consecință, tendința de a accepta judecata este cea care rezultă din prezentarea orală a acesteia.

În ceea ce privește motivarea scrisă a hotărârii, aceasta trebuie să respecte cerințele **art.267 StPO**, întrucât acest lucru este decisiv pentru controlul judiciar. Motivarea scrisă trebuie să fie încorporată în procesul-verbal al hotărârii sau atașată acesteia într-un termen care, în principiu, nu se poate prelungi după 5 săptămâni de la pronunțare. Cu toate acestea, pentru hotărârile care necesită un timp de audiere deosebit de lung, este prevăzut un sistem de prelungire a termenului de motivare. Astfel, dacă audierea a durat mai mult de 3 zile, motivarea scrisă nu poate fi dată decât după 7 săptămâni de la pronunțare; iar dacă audierea se extinde la mai mult de 10 zile, o perioadă de 2 săptămâni suplimentare însoțește orice nou început al unei perioade de 10 zile (**art.275 StPO**)⁷⁶. Motivarea hotărârii scrise poate face obiectul rectificării sau completărilor până când hotărârea părăsește sediul instanței sau până la expirarea termenului de prelungire.⁷⁷

ITALIA

Italia reprezintă probabil statul care a „colectat” cele mai multe condamnări la Curtea Europeană pentru depășirea duratei rezonabile a procedurii judiciare. În fața avalanșei de condamnări, după pronunțarea hotărârii în cauza *Botazzi contra Italiei*⁷⁸, Constituția a fost modificată, consacrându-se, prin **art.111**⁷⁹, **principiul duratei rezonabile a procedurii**⁸⁰.

Potrivit **art.190 din Codul de procedură civilă**⁸¹ privind concluziile finale: Concluziile trebuie depuse în termenul peremptoriu de 60 de zile de la trimiterea cazului în instanță și a documentelor de răspuns în următoarele 20 de zile. La depunerea cazului la instanță, judecătorul poate stabili un termen mai scurt, în orice caz nu mai puțin de 20 de zile, pentru depunerea declarațiilor finale.⁸²

⁷⁶ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html#p1872

⁷⁷ <https://www.cairn.info/revue-les-cahiers-de-la-justice-2014-4-page-619.htm>

⁷⁸ <https://www.legal-tools.org/doc/7cb75b/pdf/>

⁷⁹ https://www.senato.it/1025?articolo_numero_articolo=111&sezione=135 - La giurisdizione si attua mediante il giusto processo regolato dalla legge. Ogni processo si svolge nel contraddittorio tra le parti, in condizioni di parità, davanti a giudice terzo e imparziale. La legge ne assicura la ragionevole durata. -

⁸⁰ <https://www.senato.it/1024>

⁸¹ <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:regio.decreto:1940-10-28;1443>

⁸² **Art. 190. (1) (Comparsa conclusionali e memorie)** - Le comparse conclusionali debbono essere depositate entro il termine perentorio di sessanta giorni dalla rimessione della causa al collegio e le memorie di replica entro i venti giorni successivi. Per il deposito delle comparse conclusionali il giudice istruttore, quando rimette la causa al collegio, può fissare un termine più breve, comunque non inferiore a venti giorni.

De asemenea, **art.275 din Codul de procedură civilă**⁸³ menționează privind **decizia instanței**⁸⁴: Odată ce cazul este remis instanței, sentința este depusă la registru în termen de 60 de zile de la expirarea termenului limită pentru depunerea documentelor de răspuns menționate la articolul 190. Fiecare dintre părți, în precizarea concluziilor, poate întreba dacă dosarul poate fi discutat oral în fața instanței. Atunci, fără a aduce atingere respectării condițiilor indicate la articolul 190, pentru depunerea unei apărări scrise, cererea trebuie depusă la președinte instanței până la expirarea termenului de depunere din memoriile de răspuns. Președintele poate admite cererea stabilind prin decret (încheiere) data ședinței de discuții, care va avea loc în 60 de zile.⁸⁵

Prin *Legea nr.89 din 24 martie 2001* (așa-numita „Lege Pinto”) s-a consacrat un mecanism de asigurare a reparării echitabile în cazuri de încălcare a duratei rezonabile a procesului⁸⁶. Potrivit art.2 al legii, orice persoană care a suferit un prejudiciu patrimonial sau nepatrimonial datorită depășirii duratei rezonabile a procedurii are dreptul la o reparație echitabilă. Aprecierea încălcării dreptului la judecarea cauzelor într-un termen rezonabil se face potrivit criteriilor degajate de jurisprudența europeană. Reparația este în principiu pecuniară, dar legea prevede faptul că prejudiciul nepatrimonial poate fi reparat și prin „forme adecvate de publicitate a hotărârii prin care s-a constatat violarea”.

Cererea persoanei interesate trebuie adresată Curții de Apel districtuală în circumscripția căreia se află instanța culpabilă, în cursul procedurii sau, sub sancțiunea decăderii, într-un termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii din respectiva cauză. Curtea de Apel trebuie să se pronunțe în termen de 4 luni, hotărârea sa putând fi atacată cu recurs la Curtea de Casație.

⁸³ <https://www.gazzettaufficiale.it/anteprima/codici/proceduraCivile>

⁸⁴ <https://www.altalex.com/documents/news/2014/12/04/del-procedimento-davanti-al-tribunale-dell-istruzione-della-causa>

⁸⁵ **Art. 275. (Decisione del collegio).** Rimessa la causa al collegio, la sentenza e' depositata in cancelleria entro sessanta giorni dalla scadenza del termine per il deposito delle memorie di replica di cui all'articolo 190. Ciascuna delle parti, nel precisare le conclusioni, puo' chiedere che la causa sia discussa oralmente dinanzi al collegio. In tal caso, fermo restando il rispetto dei termini indicati nell'articolo 190 per il deposito delle difese scritte, la richiesta deve essere riproposta al presidente del tribunale alla scadenza del termine per il deposito delle memorie di replica.

⁸⁶ <https://webstat.giustizia.it/Analisi%20e%20ricerche/Rapporto%20riduzione%20dei%20tempi%20CA%20Bologna.pdf>

SPANIA

În materie civilă, există reglementări privind forma și conținutul hotărârilor judecătorești prevăzute de Codul de procedură civilă spaniol.⁸⁷ (*Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil*)

Astfel, **art.209 din Codul de procedură civilă** prevede următoarele:

Hotărârile vor fi date în conformitate cu prevederile articolului anterior și vor fi supuse, în plus, următoarelor reguli:

1. La început, trebuie menționate numele părților și, atunci când este necesar, statutul și reprezentarea acestora, precum și numele avocaților și obiectul procesului.

2. În starea de fapt, sunt precizate pretențiile părților sau ale persoanelor interesate, faptele pe care se bazează, care au fost pretinse în timp util și sunt legate de chestiuni de rezolvat, probele care au fost propuse și faptele dovedite, dacă este cazul.

3. În considerentele legale, sunt menționate situația de fapt și de drept stabilită de părți și argumentele exprimate, în paragrafe separate și numerotate, prezentând motivele și temeiurile legale pentru pronunțarea hotărârii, cu încadrarea concretă a normelor legale aplicabile cauzei.

4. Hotărârea, care va respecta prevederile articolelor 216 și următoarele, va conține, motivările corespunzătoare privind pretențiilor părților, respingerea tuturor sau a uneia dintre revendicările menționate, precum și pronunțarea asupra cheltuielilor de judecată. De asemenea, va stabili, după caz, quantumul pedepsei, fără a aduce atingere prevederilor articolului 219 din prezenta lege.

De asemenea, **art.210** din același cod prevede referitor la hotărârile orale (*Resoluciones orales*)⁸⁸:

⁸⁷ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-323&p=20151028&tn=1#cviii>

⁸⁸ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-323&p=20151028&tn=1#cviii>

1. Cu excepția cazului în care legea permite amânarea pronunțării, rezoluțiile care trebuie date după finalizarea unei audieri sau înfățișări în fața Curții vor fi pronunțate oral în aceeași ședință, cu o motivație succintă pentru aceste rezoluții.

2. Odată pronunțată oral o rezoluție, dacă toate părțile care fac parte din proces sunt prezente la ședință, prin ele însele sau reprezentate în mod corespunzător, și își exprimă decizia de a nu face apel, rezoluția/hotărârea va fi declarată definitivă. În afara acestui caz, termenul de apel va începe să fie calculat de la notificarea hotărârii redactate corespunzător.

3. În nici un caz, sentințele nu vor fi pronunțate oral în cadrul procedurilor civile.

În privința motivărilor hotărârilor judecătorești, **art.218 din Codul de procedură civilă** menționează că:

1. Sentințele trebuie să fie clare, precise și congruente cu cererile și cu celelalte pretenții ale părților, deduse în timp util în cadrul procesului. Instanța, fără a se îndepărta de cauza cererii, recurgând la alte motive de fapt sau de drept decât cele pe care părțile au dorit să le afirme, va soluționa procesul în conformitate cu regulile aplicabile cauzei, chiar dacă acestea nu au fost citate sau pretinse în mod corect de către litiganți.

2. Hotărârile vor fi motivate prin exprimarea raționamentului de fapt și de drept care duce la aprecierea și evaluarea probelor, precum și la aplicarea și interpretarea legii. Motivarea trebuie să cuprindă diferitele elemente de fapt și de drept ale procesului, considerate individual și în ansamblu, adaptându-se întotdeauna la regulile logicii și rațiunii.

În materie penală, art.142 din Codul de procedură penală⁸⁹ prevede următoarele:

Hotărârile vor fi redactate sub rezerva următoarelor reguli. Ele vor începe prin a preciza: locul și data la care au fost emise, faptele care au dat naștere la formarea cazului, numele și prenumele părților și ale acuzatului, vârsta, statutul, natura, domiciliul, meseria sau profesia și, în lipsa acestora, toate celelalte circumstanțe cu care ar fi putut apărea în cauză, precum și numele și prenumele judecătorului care a condus ședința de judecată.

(2) Faptele legate de problemele care urmează a fi soluționate în hotărâre vor fi înregistrate și numerotate, făcând o declarație expresă și finală a celor considerate dovedite.

3. Concluziile finale ale urmăririi penale și ale apărării și cea pe care, dacă este cazul, a propus-o Curtea, în virtutea dispozițiilor art.733.

⁸⁹ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036>

Mai mult, **art.160 din Codul de procedură penală**⁹⁰ arată că: *Hotărârile definitive vor fi citite și notificate părților și avocaților acestora la toate procedurile orale în aceeași zi în care sunt semnate sau cel mult în ziua următoare. Dacă, din cauza oricăror circumstanțe sau accidente, părțile nu sunt găsite atunci când se face notificarea, aceasta va fi înregistrată prin diligență și, într-un astfel de caz, notificarea făcută către avocații lor va fi suficientă.*⁹¹

Art.789 din Codul de procedură penală stipulează:

1. *Sentința va fi dată în termen de 5 zile de la finalizarea procesului oral.*

2. *Judecătorul penal poate da o sentință verbală în cursul procesului, care va conține și o motivație succintă, fără a aduce atingere redactării ulterioare a acesteia. Dacă procurorul și părțile, cunoscând hotărârea, își exprimă decizia de a nu face apel, judecătorul, în aceeași ședință, va declara sentința definitivă și se va pronunța, după ascultarea părților, cu privire la suspendarea sau înlocuirea pedepsei impuse.*

De asemenea, **art.802 din Codul de procedură penală** prevede următoarele:

1. *Procesul oral se va desfășura în condițiile prevăzute de articolele 786 - 788.*

2. *În cazul în care, dintr-un motiv just apreciat de judecător, procesul oral nu poate fi ținut în ziua indicată sau nu poate fi încheiat într-o singură ședință de judecată, data ținerii sau continuării acestuia va fi stabilită în ziua imediat posibilă. Și, în orice caz, în următoarele 15 zile, luând în considerare agenda programării ședințelor și celelalte circumstanțe cuprinse în articolul 182.4 din Legea procedurii civile și articolul 785 din această lege, data care va fi adusă la cunoștința celor interesați.*

3. *Sentința penală va fi dată în termen de 3 zile de la încheierea ședinței, în condițiile prevăzute la articolul 789.*⁹²

⁹⁰ <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036>

⁹¹ **Artículo 160 - Ley de Enjuiciamiento Criminal:** Las sentencias definitivas se leerán y notificarán a las partes y a sus Procuradores en todo juicio oral el mismo día en que se firmen, o a lo más en el siguiente. Si por cualquier circunstancia o accidente no se encontrare a las partes al ir a hacerles la notificación, se hará constar por diligencia y bastará en tal caso con la notificación hecha a sus Procuradores.

⁹² **Artículo 802 - Ley de Enjuiciamiento Criminal:** 1. El juicio oral se desarrollará en los términos previstos por los artículos 786 a 788.

2. En el caso de que, por motivo justo valorado por el Juez, no pueda celebrarse el juicio oral en el día señalado, o de que no pueda concluirse en un solo acto, señalará fecha para su celebración o continuación el día más inmediato posible y, en todo caso, dentro de los quince siguientes, teniendo en cuenta las necesidades de la agenda programada de señalamientos y las demás circunstancias contenidas en el artículo

Legiuitorul spaniol a prevăzut două modalități de a preveni sau eventual sancționa depășirea duratei rezonabile a procesului judeciar. În principal, în cursul procesului, părțile pot solicita instanței învestite cu judecarea cauzei să accelereze procedura, iar dacă aceasta nu se conformează, se pot adresa direct Tribunalului constituțional. În cazul în care constată încălcarea dreptului la judecarea cauzelor într-un termen rezonabil, Tribunalul constituțional poate adopta măsuri de aplicare imediată prin care să pună capăt încălcării, măsuri care sunt obligatorii pentru instanța culpabilă.⁹³

Pentru ipoteza în care procedura s-a încheiat, părțile au la dispoziție o acțiune în repararea prejudiciului cauzat (care poate fi declanșată chiar dacă anterior a fost folosită calea recursului *d'amparo*⁹⁴). Cererea de despăgubire se adresează ministrului Justiției, iar decizia acestuia poate fi atacată pe calea contenciosului administrativ de partea nemulțumită (cauza *Gonzalez Marin contra Spaniei*).⁹⁵

182.4 de la Ley de Enjuiciamiento Civil y artículo 785 de la presente Ley, lo que se hará saber a los interesados.

3. La sentencia se dictará dentro de los tres días siguientes a la terminación de la vista, en los términos previstos por el artículo 789.

⁹³ <http://arhiva-studia.law.ubbcluj.ro/articol/501>

⁹⁴ <https://www.tribunalconstitucional.es/en/tribunal/Composicion-Organizacion/competencias/Paginas/04-Recurso-de-amparo.aspx>

⁹⁵ <http://echr.ketse.com/doc/39521.98-en-19991005/view/>